

Jose M. Scriveras

J. nr. 1903/74

A 21

TROMSØ MUSEUM
ARKEOLOGISK AVDELING
Tlf. (002) 05 000

1.

9000 TROMSØ, 17.12.74.

NVE-S

Journifisert 24. DES 1974

Arkiv nr. 785,211

Statskraftverkene
Boks 5091
Majorstua

OSLO 3

Deres ref.

Vår ref. 843/74/5730 KH/RK

Vurdering av skadevirkninger og ulemper på det forhistoriske kulturmiljø i reguleringsområdet til Altaverkene, Finnmark fylke.

Denne vurderingen erstatter tidligere uttalesle sendt herifra 09.10.74. som er å betrakte som foreløpig. Denne vurderingen er Tromsø Museum, arkeologiske avdelings endelige uttalelse vedrørende ovennevnte reguleringsområde.

Tromsø Museum, Arkeologisk avdeling, har siden sommeren 1971 foretatt forundersøkelser i det aktuelle reguleringsområdet. Undersøkelsene, som hovedsakelig har bestått av registreringsarbeide, omfatter hele området som var utgangspunktet for Statskraftverkene reguleringsplaner. Det vil si hele Altaelva fra og med Vir-dnejav'ri til Kautokeino, Stuorajav'ri, Lappojav'ri, Jiesjav'ri og Jotkajav'ri. Undersøkelsene har resultert i en vesentlig økning av kunnskaper om områdets forhistorie. Den følgende vurdering gjelder imidlertid spesielt det området som Statskraftverdene nå søker konsesjon på, det vil si: Jiesjav'ri, Jotkajav'ri, Vir-dnejav'ri og elve mellom Vridnejav'ri og Savtso Kraftverk.

Området rundt vannet ble undersøkt sommeren 1973 og 1974, og det ble til sammen funnet 16 forhistoriske be- eller leirplasser. Samtlige ligger på nes og øyer.

Det følgende er en summarisk oversikt over de forhistoriske funnlokaliteter ved Jiesjav'ri, samt en vurdering av hvilken effekt en eventuell regulering av Jiesjav'ri vil ha på disse. Det forutsetter en senkning og heving av vannstanden på henholdsvis 0,5m og 1,5m. For nærmere opplysninger om hvor funnlokalitetet henvises det til rapporten over undersøkelsene ved Jiesjav'ri 1973.

Lokalitetens nr.Beskrivelse.

FI 819 M26

Lokaliteten består av to områder.

1.

Funnområde for en stor mengde kvartsitt fra redskapsproduksjon.

2.

Et fangstgropssystem som ligger langs elva fra Gasadatjav'ri.

Lokaliteten ligger ca.15m i Jiesjav'ris vannivå og hverken en nedtapping eller heving av vannstanden vil ha noen effekt på lokaliteten

FI 819 L22

Lokaliteten ligger ytterst på Gasadotnjar'ga. Ved undersøkelser som ble tatt i 1973 ble det funnet asbestkeramikk, flint og kvartsittredskaper. På grunn av disse funnene ble lokaliteten antatt å være av stor interesse og vi foretok en utgraving sommeren 1974. Det ble da funnet en stor mengde asbestkeramikk, redskaper av flint og kvartsitt samt en stor del avslag fra redskapsproduksjonen. Lokaliteten kan ikke betraktes som totalgravet, men det innsamlete materialet er tilstrekkelig for å belyse de

Problem vi hadde da vi foretok gravningen. Videre undersøkelser kan være nødvendig ved senere anledninger og andre problem. Dette er den eneste funnlokaliteten ved Jiesjav'ri som er gravet. Nederste del av lokaliteten ligger mellom 1,75 og 4m over vannet. 1,5m heving av Jiesjav'ri vil sansynligvis resultere i en ødeleggelse av det meste av lokaliteten. Dette er fordi en må regne med en stor erosjon over strendene. Det er sannsynlig at dette vil skje p.g.a. den større vannflaten som en oppdemning vil resultere i, særlig fordi dette vil bli ytterste punkt på et nes. En senkning av vannet vil ha ingen skadevirkninger.

FI 819 M22

Lokaliteten ligger ; på Lik'sanjar'ga. Funnene består hovedsakelig av kvartsavslag fra en redskapsproduksjon.

Lokaliteten ligger 1m over vannet. En heving av vannet på 1,5m vil ødelegge kulturminnet mens en senkning vil ha ingen effekt.

FI 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnene består av få redskap samt en del avslag av kvartsitt, og sandstein. Lokaliteten ligger ca. 6m over Jiesjav'ri og hverken heving eller senkning av vannet vil ha direkte skadevirkninger.

F2 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnet består av svake voller som utgjør en tuft. Det ble ikke funnet hverken redskaper eller avslag i tufta, men den antas å være forhistorisk og bør undersøkes nærmere. Lokaliteten ligger ca. 5m over Jiesjav'ri, og hverken heving eller senkning av vannet vil ha direkte skadevirkninger.

RI 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnene består mest av kvartsittavslag fra en redskapsproduksjon, samt en pilespiss. Lokaliteten ligger ca. 8m over Jiesjav'ri, og hverken heving eller senkning av vannet vil ha direkte skadevirkninger.

R2 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnene består av avslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 10m over Jiesjav'ri, og hverken heving eller senkning av vannstanden vil resultere i ødeleggelser.

F3 819 L8

Lokaliteten ligger på Gal'banjar'ga. Funnene består av kvartsavslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 3,5m over Jiesjav'ri. En senkning av Jiesjav'ri vil ha ingen skadevirkninger. En heving av Jiesjav'ri vil sannsynligvis resultere i at lokaliteten blir vasket bort i løpet av relativt kort tid.

Lokaliteten ligger 1m over vannet. En hevning av vannet på 1,5m vil ødelegge kulturminnet mens en senkning vil ha ingen effekt.

FI 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnene består av få redskap samt en del avslag av kvartsitt, og sandstein. Lokaliteten ligger ca. 6m over Jiesjav'ri og hverken hevning eller senkning av vannet vil ha direkte skadevirkninger.

F2 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnet består av svake vuller som utgjør en tuft. Det ble ikke funnet hverken redskaper eller avslag i tufta, men den antas å være forhistorisk og bør undersøkes nærmere. Lokaliteten ligger ca. 5m over Jiesjav'ri, og hverken heving eller senkning av vannet vil ha direkte skadevirkninger.

RI 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnene består mest av kvartsittavslag fra en redskapsproduksjon, samt en pilespiss. Lokaliteten ligger ca. 8m over Jiesjav'ri, og hverken heving eller senkning av vannet vil ha direkte skadevirkninger.

R2 819 M20

Lokaliteten ligger på Gav'dnjanjar'ga. Funnene består av avslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 10m over Jiesjav'ri, og hverken heving eller senkning av vannstanden vil resultere i ødeleggelser.

F3 819 L8

Lokaliteten ligger på Gal'banjar'ga. Funnene består av kvartsavslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 3,5m over Jiesjav'ri. En senkning av Jiesjav'ri vil ha ingen skadevirkninger. En heving av Jiesjav'ri vil sannsynligvis resultere i at lokaliteten blir vasket bort i løpet av relativt kort tid.

FI 819 K18

Lokaliteten ligger på Gal'banjar'ga. Funnene består av kvartsavslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 3,5m over Jiesjav'ri. En senkning av Jiesjav'ri vil ha ingen skadevirkninger. En heving av Jiesjav'ri vil sansynligvis resultere i at lokaliteten blir vasket bort i løpet av relativt kort tid.

R4 819 K18

Lokaliteten ligger på Gal'banjar'ga. Funnene består av redskaper og avslag av kvartsitt. Lokaliteten ligger ca. 10m over Jiesjav'ri og det antas at hverken heving eller senkning av vannet vil ha skadevirkninger på lokaliteten.

FI 819 J18

Lokaliteten ligger på neset av Gal'baluok'ta. Funnene består av kvartsittavslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 2,5m over Jiesjav'ri. En senkning av vannet vil ha ingen skadevirkninger på lokaliteten. En heving av vannet, derimot vil resultere i at lokaliteten vil bli vasket bort av tsjgeaktivitet.

FI 819 J20

Lokaliteten ligger på Sil'ljolvothjar'ga. Funnene består av redskaper av kvartsitt samt avslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 8m over Jiesjav'ri og hverken senkning eller heving av vannet vil ha noen skadevirkninger.

FI 819 J22

Lokaliteten ligger på Vat'tasuolo. Funnene består av kvartsittavslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 5m over Jiesjav'ri. En senkning av vannet vil ha ingen skadevirkninger. En heving, derimot, vil etter all sansynlighet resultere i en rask ødeleggelse av den utsatte sandryggen lokaliteten ligger på .

F2 819 J22

Lokaliteten ligger på Vat'tanjar'ga. Funnene består av kvartsavslag fra en redskapsproduksjon. Lokaliteten ligger ca. 10m over Jiesjav'ri og hverken en senkning eller heving vil ha skadevirkninger på lokaliteten.

FI 819 K24

Lokaliteten ligger på et lite nes i S-enden av Suolunuorri. Funnet er en stor hustuft som inntil videre undersøkelser må betraktes som forhistorisk. Tuften ligger ca. 5m over Jiesjav'ri og det antas at hverken heving eller senkning av vannet vil ha noen skadevirkninger på denne.

Andre kulturminner ved Jiesjav'ri.

I tillegg til fortidsminner nevnt ovenfor var det mye spor etter aktivitet fra nyere tid. De fleste av disse var leirplasser og sesongboplasser etter samisk aktivitet, og det påpekes her at dette aspektet av områdets kulturhilsorie bør undersøkes for å få et så godt helhetsbilde om områdets kulturhistorie som mulig. Vi registrerte noen få av de samiske kulturminner, men en komplett registrering alene er et meget stort og tidskrivende arbeid, og må foretas av eksperter på området.

F3 819 M20

Lokaliteten ligger på Gær'dogjanjar'ga. Funnet består av en nedrast gamme som må være vel 100år gammel. Høyden over vannet er ca. 4m. Hverken en senkning eller heving av Jiesjav'ri vil ha noen skadevirkninger på funnet, fordi det ligger ca. 50m fra den nåværende vannkant.

FI 819 L18

Lokaliteten ligger på øya V. av Elle-Asla-tsuolo. Funnene består av to gammetufter og en grop som muligens kan ha vært en jordkjeller. Kulturminnet må vært ca. 200-300år gammelt, og samisk. Det ligger ca. 1,5m over vannet. En senkning av vannet vil ha ingen skadevirkninger på lokaliteten, mens en oppdemning vil ødelegge det totalt.

R3 819 K18

Lokaliteten ligger på Ø-siden av en bukt i bunnen av Lik'canjar'ga: Dette er en samisk forrådsrøys som ligger ca. 15m over Jiesjav'ri. Hverken heving eller senkning

av vannet vil ha noen skadevirkninger på kulturminnet.

Vurdering av skadevirkninger og ulemper ved de ulike reguleringsalternativ.

1. Senkning av Jiesjav'ri 0,5m.

Dette vil samsynligvis resultere i økt erosjon, og dermed utrasning av lokalitetene F2 og F3 819 L8 som begge ligger N på Gal'basuolo. De ligger langs V-kanten av sandryggen som utgjør nord-spissen av øya.

2. Hevning av Jiesjav'ri. 1,5m.

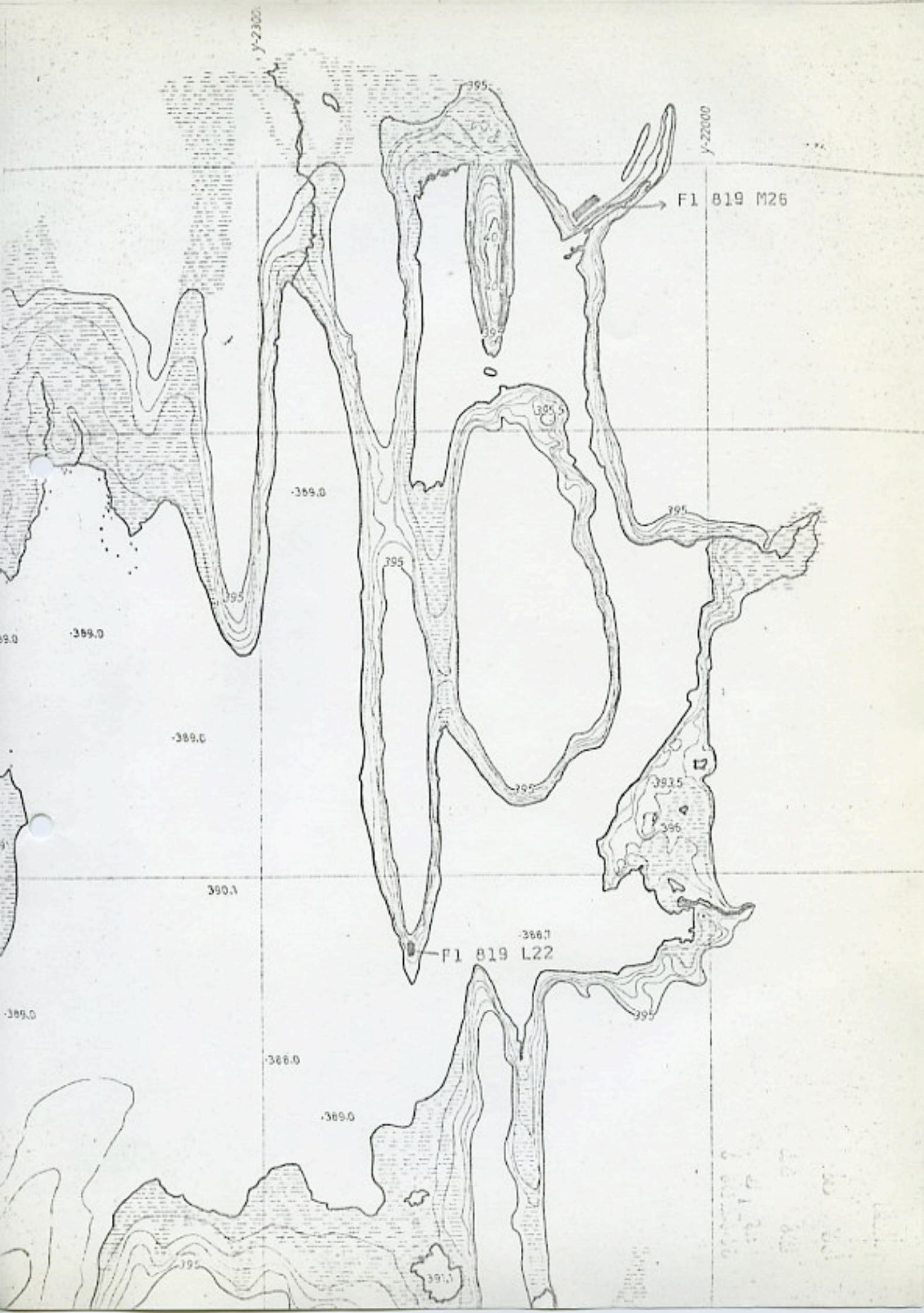
Dette vil resultere i at 5 av de forhistoriske lokaliteter samt en av de tidlig historiske vil bli ødelagt. Dette gjelder henholdsvis lokalitetene FI 819 L22, FI 819 J22, FI 819 K18, FI 819 J18, FI 819 M22 og FI 819. L18.

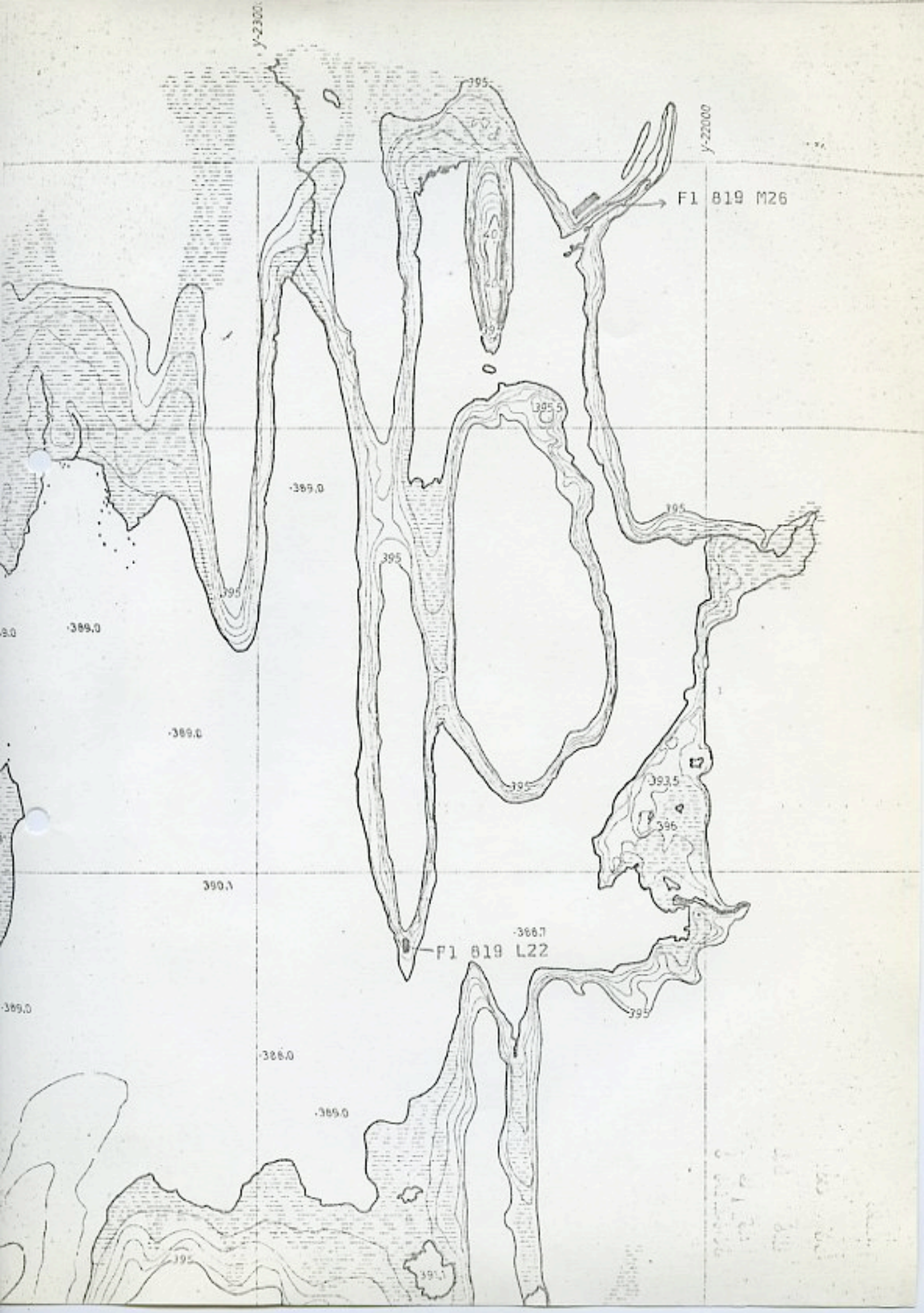
3.

Sammendrag.

Den foreslåtte regulering av Jiesjav'ri vil etter all sansynlighét resultere i ødeliggelse av 7 av de 16 forhistoriske bo- eller leirplassene. Tilsammen er dette ca.44% av fortidsminnene ved vannet. I tillegg kommer tuftene FI 816 L8 samt et ukjent antall samiske kulturminner langs vannet.

De forhistoriske kulturminnene ved Jiesjav'ri utgjør de første funn etter en tidlig forhistorisk utnyttelse av dette distriktet på Finnmarksvidda. Området er derfor nesten totalt ukjent. Den eneste videre undersøkelse som er foretatt er en utgravning på lokaliteten FI 819 L22 Sommeren 1974, men, totalt må området betraktes som utforsket. Skadevirkningene ved en eventuell regulering (særlig ved hevning av vannet) vil bli forholdsmessig stort på et ukjent forhistorisk kulturmiljø, samt at de naturlige omgivelsene til hele kulturmiljøet vil bli forandret. På grunnlag av disse forhold anbefaler vi at vannstanden i Jiesjav'ri, primært, ikke reguleres, og sekundært, ikke heves over nåværende vannstand dersom konsesjon blir innvilget.

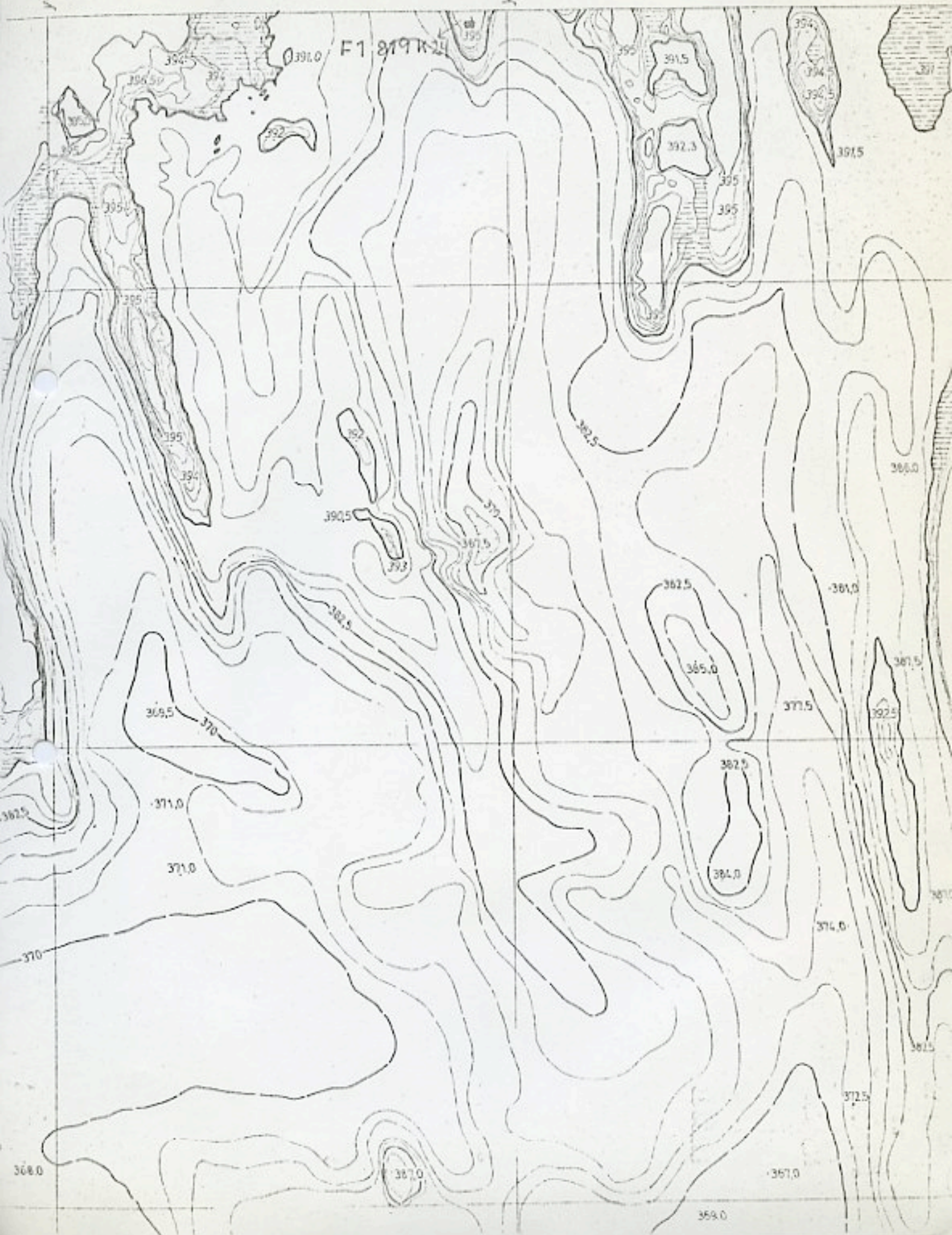

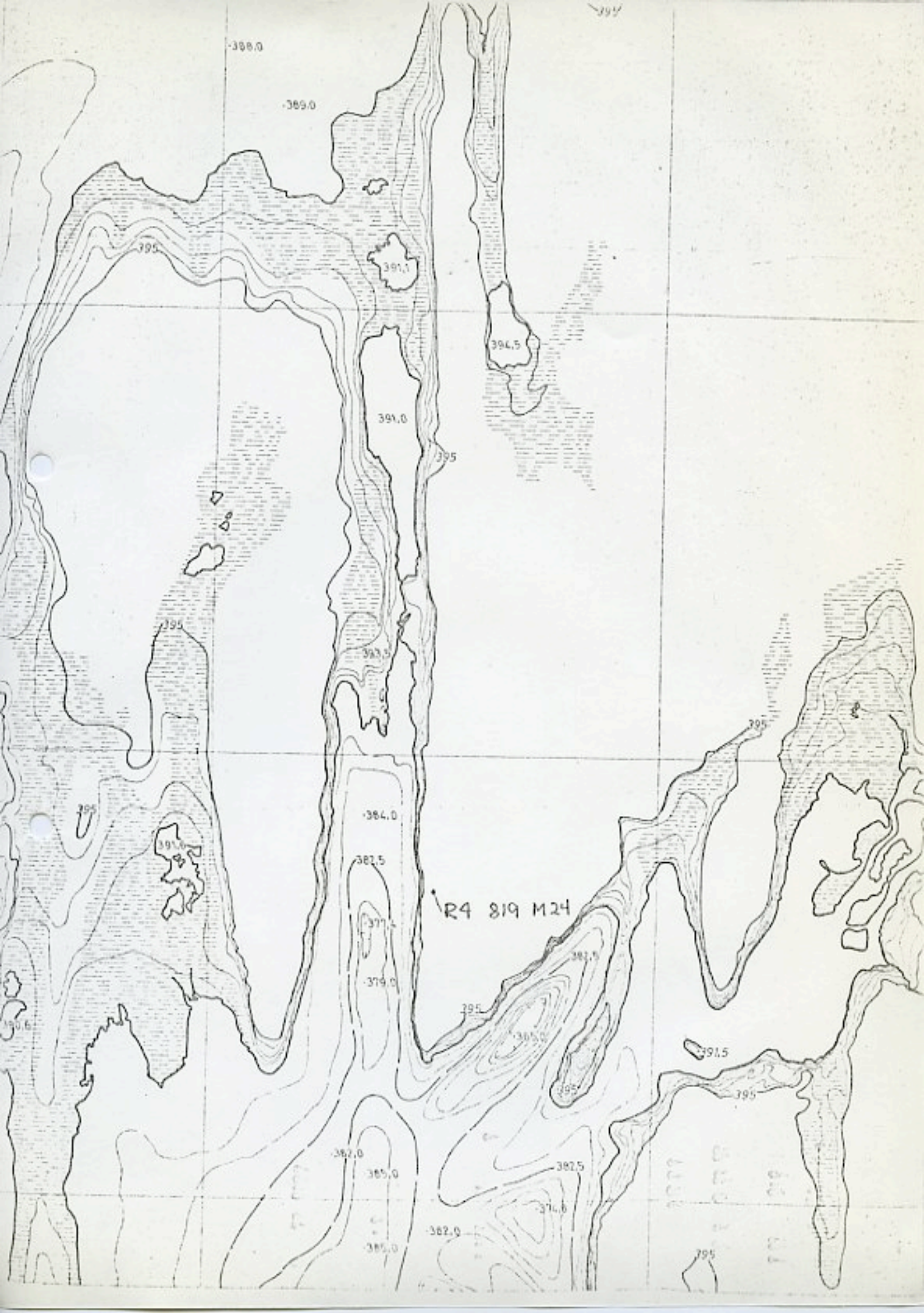

Y-26000

Y-27000

F1 819724

1:30000

1:30000

1037 Antiquas
△
41988

354

362.0

362.5

362.5

362.5

366.0

367.0

372.5

382.5

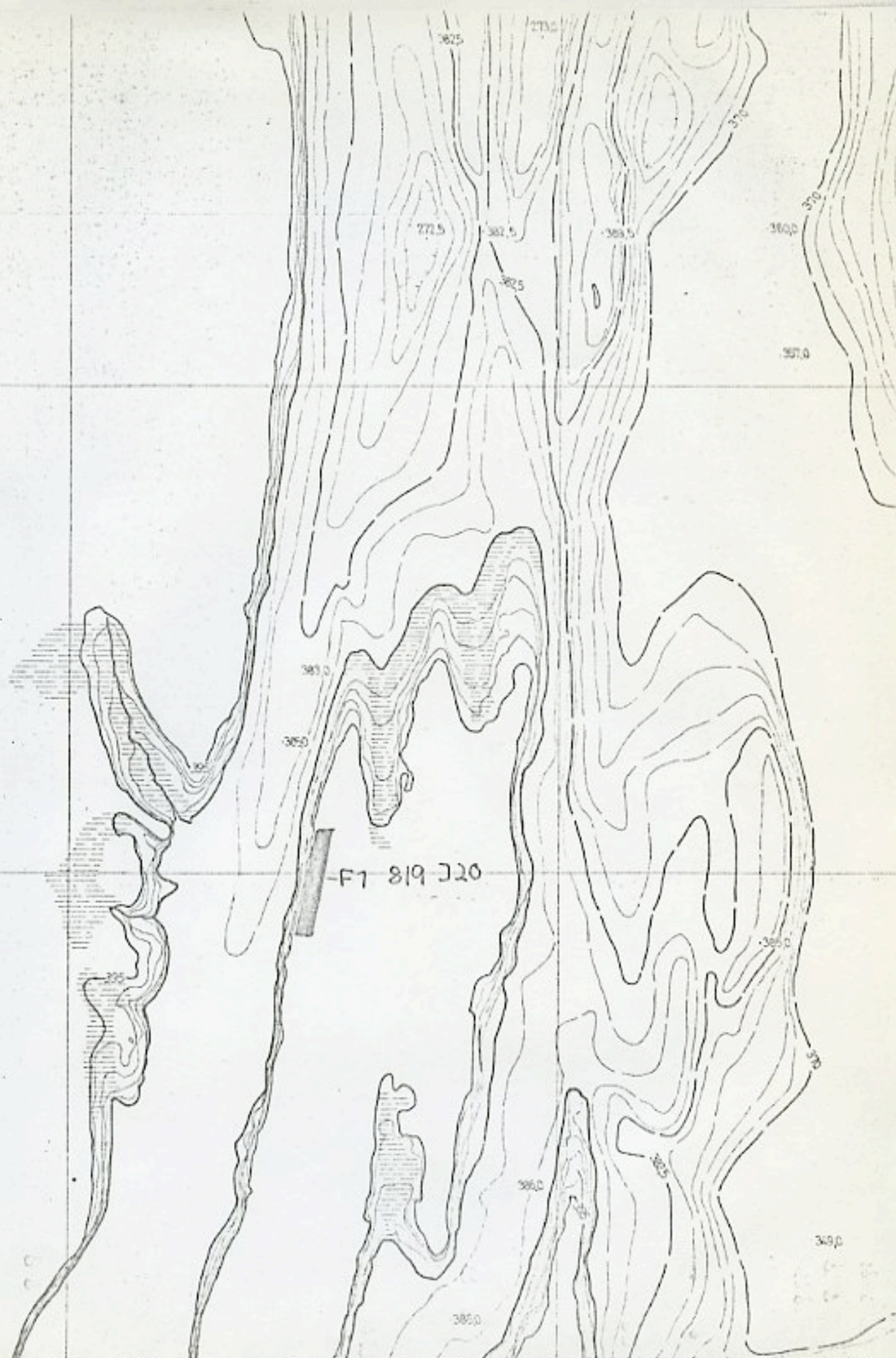
382.5

382.5

373.0

370

370

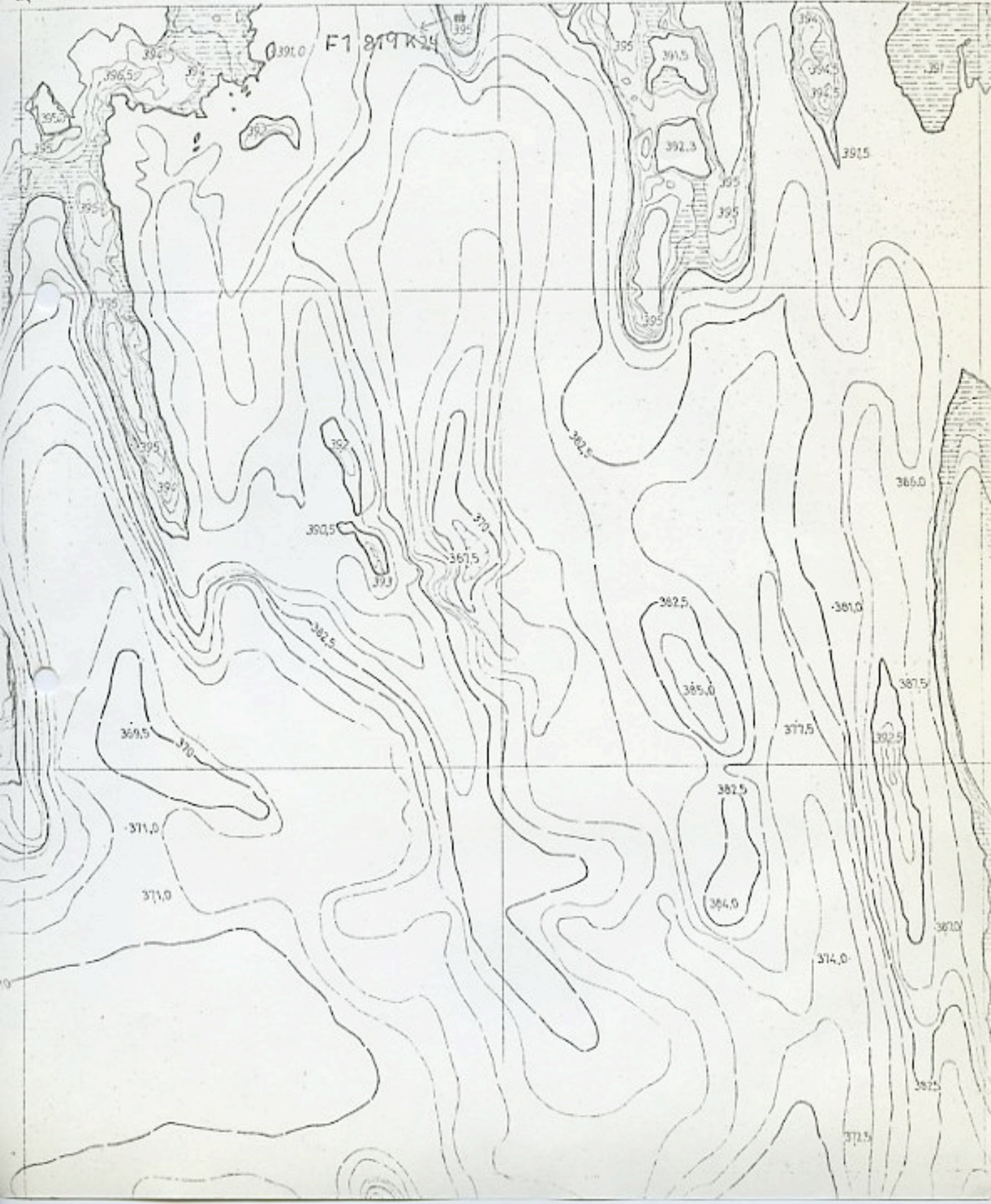

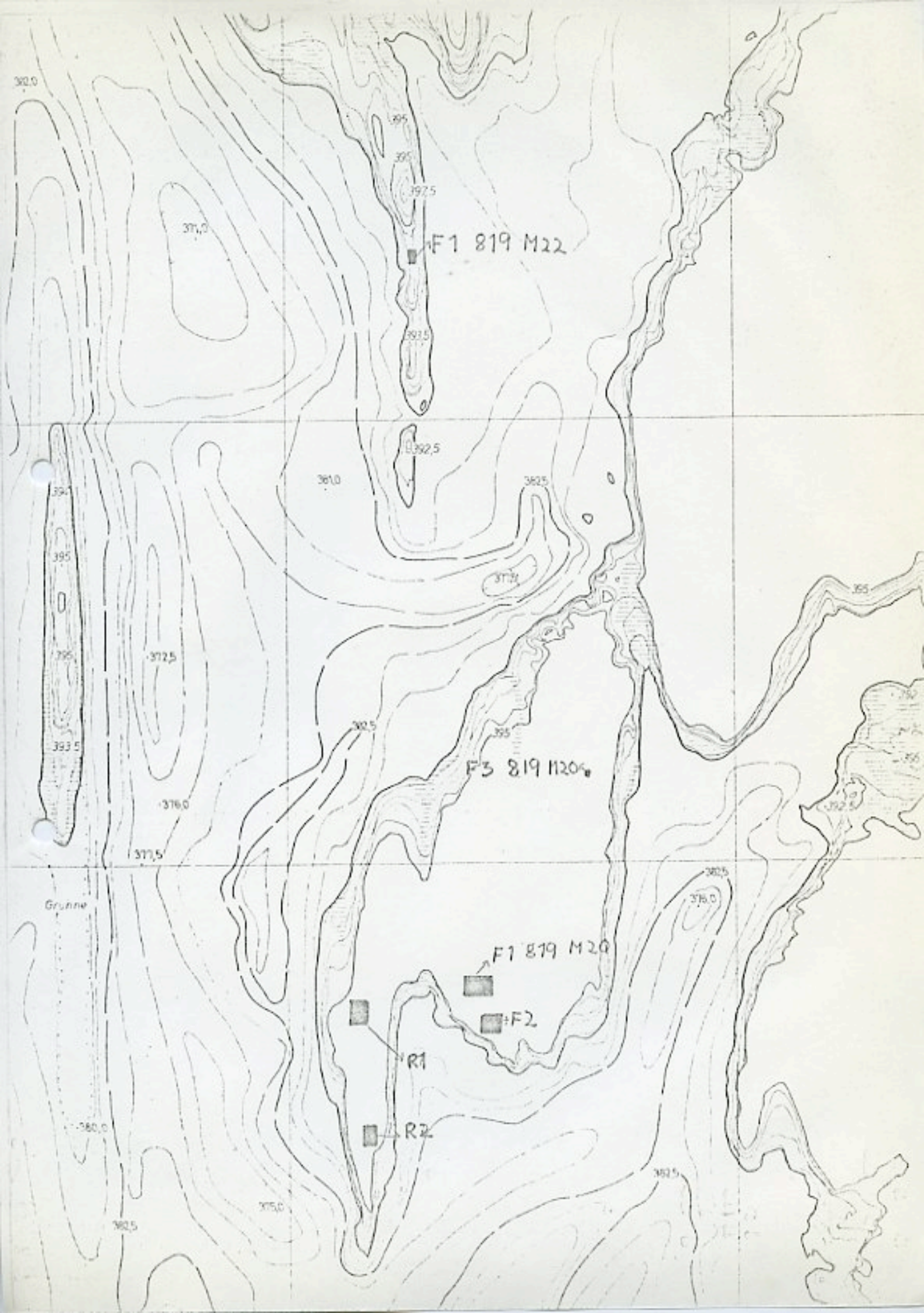
F1 819 320

Y-26000

Y-27000

Y-26000

y-27000

y-26000

y-25000

Galbanja-gga
479.76

378.0

E1 819 K18

R4 819 K18

393

392.5

380.1

372.4

383.0

378.0

369.0

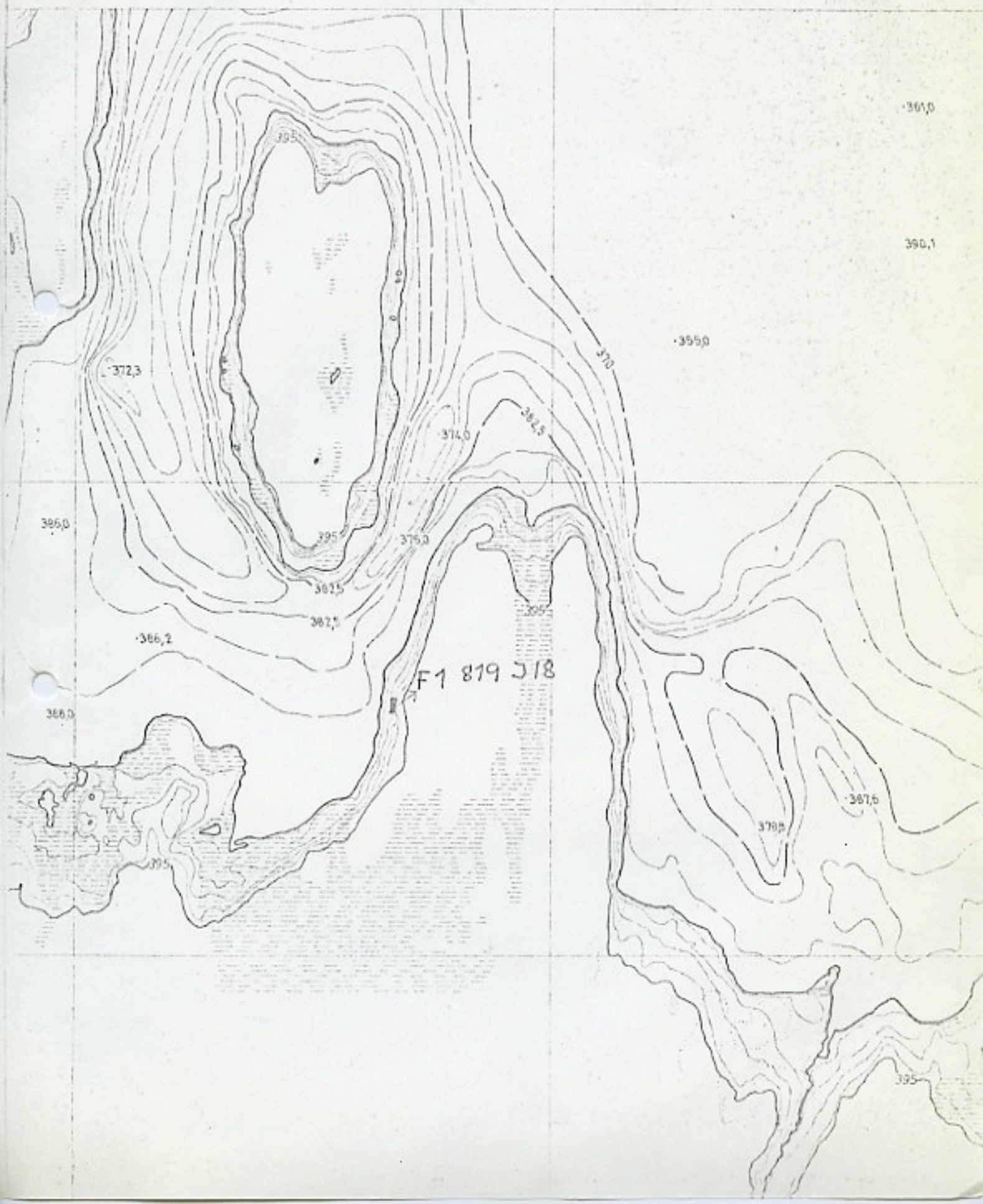
382.5

395

BLAD GK 270

y=29000

y=28000

361.0

360.1

355.0

365.0

366.2

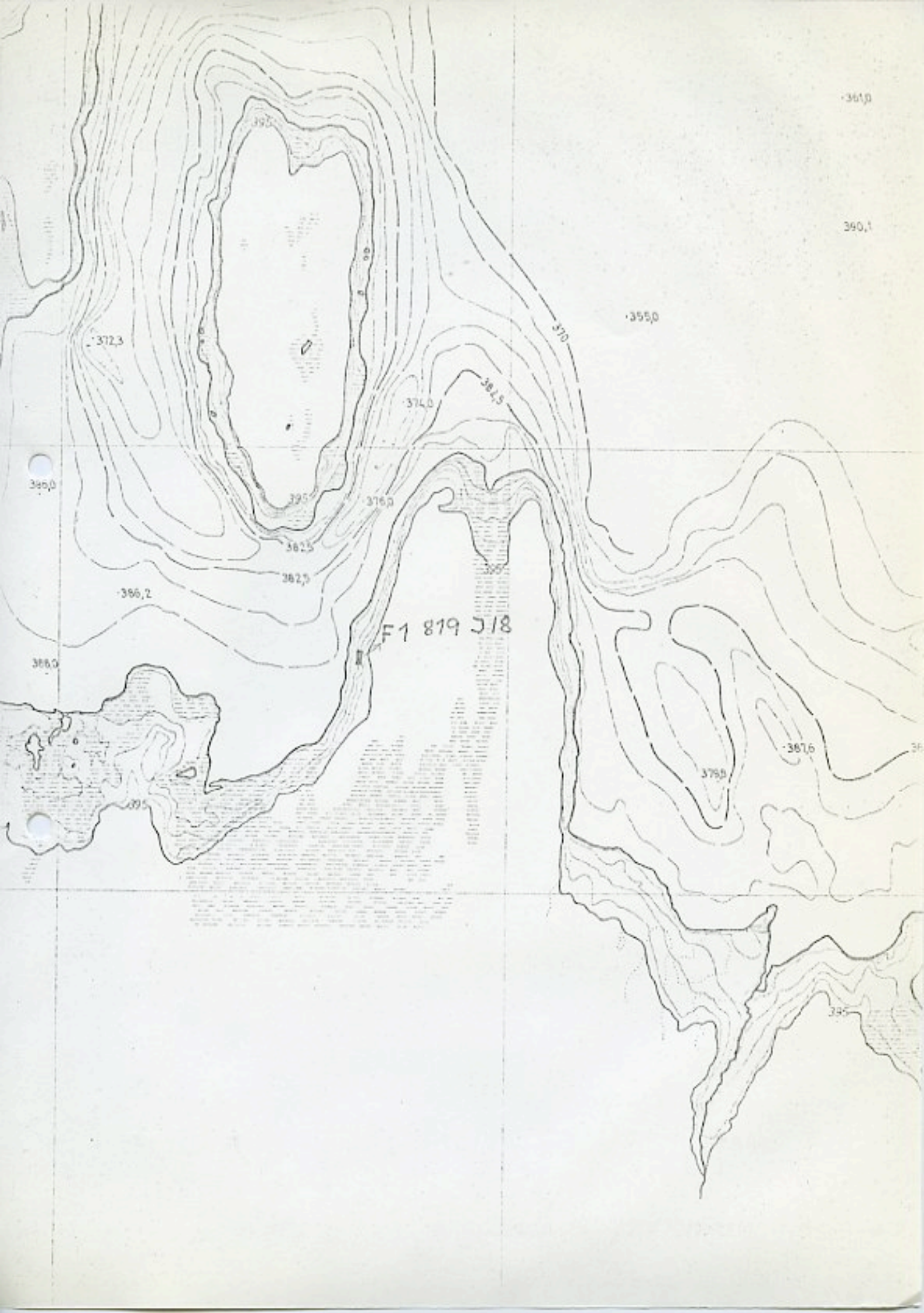
366.0

F1 819 518

367.6

370.5

395

Jotkajav'ri.

Området rundt vannet ble undersøkt sommeren 1971. Det ble funnet 9 forhistoriske kulturminner av hvilke 4 var fangstgroper eller fangstgropsystem, og 4 var steinalderlokaliteter.

Det følgende er en summarisk oversikt over de forhistoriske funnlokalitetene ved Jotkajav'ri, samt en vurdering av hvilken effekt en eventuell regulering vil ha på disse. Det forutsetter en senkning og heving av vannstanden på henholdsvis 2,5 og 3,5m.

For nærmere opplysninger hen vises det til rapporten over undersøkelser i Altavassdraget 1971.

<u>Lokalitetsnr.</u>	<u>Beskrivelse.</u>
FI 2120 DI	2 fangstgraver på tangen mellom Mellomvatnet og Vuomagielasjav'ri. Lokaliteten ligger ca. 20m over vannet og hverken heving eller senkning av vannstanden vil ha noen skadevirkninger.
FI 2120 D2	Steinalderlokalitet/tuft på landtungen mellom Storvatnet og Mellomvatnet og Ø for elva. Lokaliteten ligger ca. 10m over vannet og hverken senkning eller heving av vannet vil ha noen skadevirkninger.
F2 2120 DI	Fangstgropsystem med 7 graver nordligst på Gjerdåsen. Lokaliteten ligger ca. 20m over vannet og hverken senkning eller heving av vannstanden vil ha noen skadevirkninger.
F2 2120 D2	Steinalderlokalitet på landtungen mellom Storvatnet og Mellomvatnet øst for elva. Lokaliteten ligger ca. 10m over vannet og hverken heving eller senkning av vannet vil ha noen skadevirkninger.

F3 2120 D2

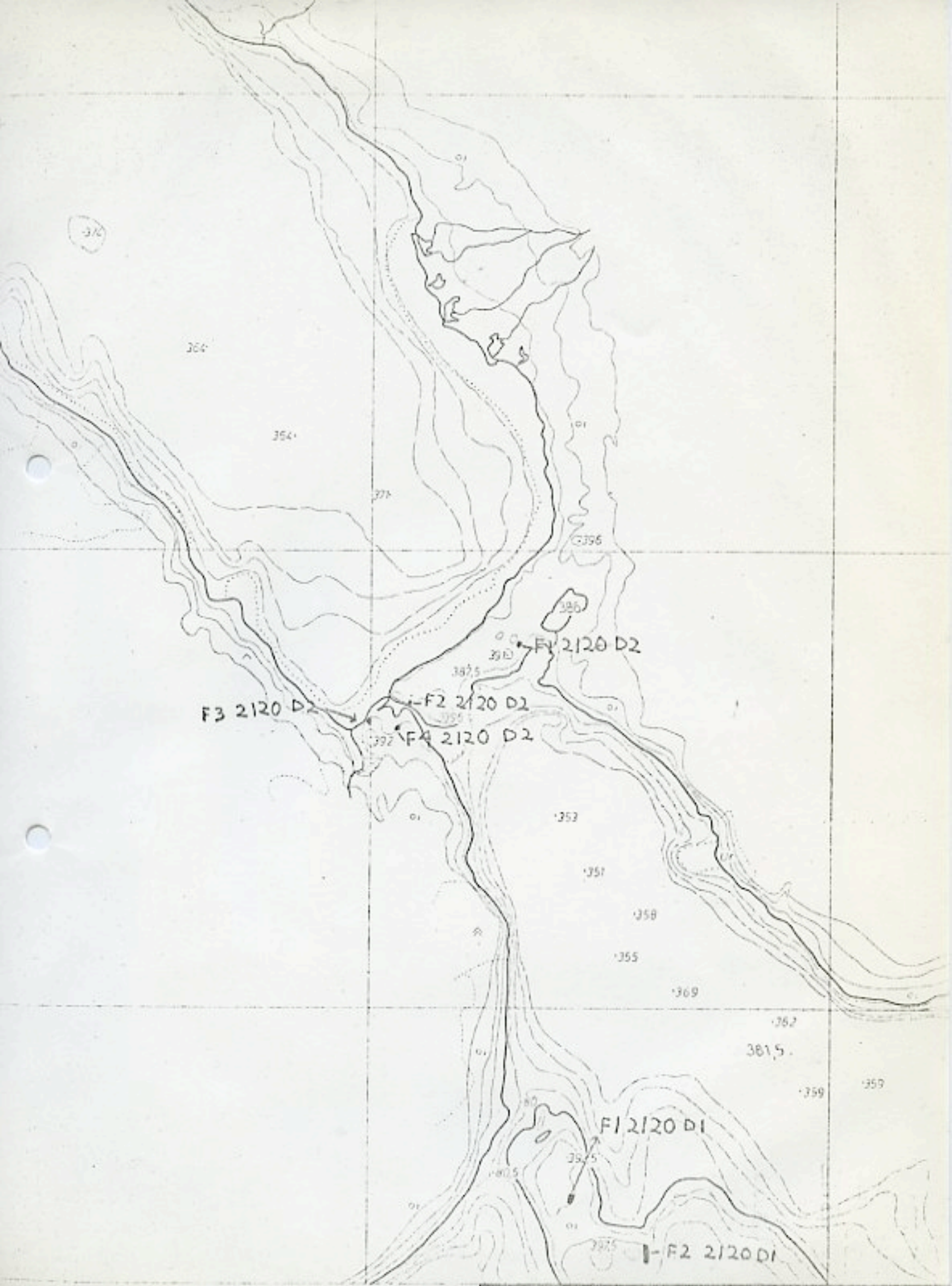
Fangstgrav.

Denne ligger på landtungen mellom Storvatnet og Mellomvatnet og vest for elva. Lokaliteten ligger ca. 10m over vannet og det antas at en eventuell regulering vil ha ingen skadevirkninger.

F4 2120 D2

Fangstgrav.

Denneligger ca. 10m over vannet sør-vest av elva mellom Storvatn og Mellomvatn. En eventuell regulering vil ha ingen skadevirkninger.

Vuomagielasjav'ri.Lokalitetsnr.Beskrivelse.

- RI Steinalderlokalitet ca. 3m over vannet på V-siden av tange midt på vannets V-side. En heving av vannet vil ødelegge lokaliteten mens en senkning vil ha ingen skadevirkninger.
- R2 Steinalderlokalitet ca. 4m over vannet på S-enden av vannet. En heving av vannstanden vil ødelegge lokaliteten mens en senkning vil ha ingen skadevirkninger.

NUOMAGIELAS-
360
JAVRRE

Vurdering av skadevirkninger og ulemper ved de ulike reguleringsalternativ.

- Stuorajav'ri Hverken senkning eller heving av vannet vil ha skadevirkninger på de registrerte forhistoriske kulturminnene.
- Gas'kajav'ri. Hverken senkning eller heving av vannstanden vil ha skadevirkninger på de registrerte forhistoriske kulturminnene.
- Ai'vusjav'ri.
(Vuomagielasjav'ri) Senkning vil ha ingen skadevirkninger, mens heving av vannstanden vil ødelegge de registrerte forhistoriske kulturminnene.
- Vu'olitjav'ri. De foreslåtte reguleringene vil ha ingen skadevirkninger.

Sammendrag.

Den foreslåtte reguleringen av Jotkajav'ri vil ha liten skadevirkning på de registrerte forhistoriske kulturminnene i området. De eneste funnlokalitetene som med sikkerhet vil bli ødelagt er de to på Ai'vusjav'ri (Vormagielasjav'ri). Det er også mange samiske kulturminner i området men skadevirkningene på disse er ukjent p.g.a. manglende undersøkelser. En totalvurdering av skadevirkningene på det totale antall kulturminner kan derfor ikke bli foretatt.

Området ved Virdnejav'ri ble undersøkt sommeren 1972. Det ble funnet 4 fangstgroper og 1 gammetuft av hvilke alle vil bli ødelagt ved en heving av vannstanden. Ingen av disse kulturminnene regnes å være forhistoriske og en eventuell regulering vil derfor ikke ha noen skadevirkninger på et forhistorisk kulturmiljø. Det er imidlertid flere samiske kulturminner i området som vil bli ødelagt, men det er ikke mulig å foreta en total vurdering av skadevirkninger på kulturminnene p.g.a. manglende samisk etnografiske undersøkelser.

Strekningen Virnejav'ri - Savtso.

Det er ingen kjente forhistoriske kulturminner langs denne elvestrekningen

Vurdering av skadevirkninger og ulemper i det eventuelle reguleringsområdet sett i forhold til hele Finnmarksvidda.

Forundersøkelsene i hele det opprinnelige reguleringsområdet har brakt for dagen en stor mengde data om områdets forhistorie. Før disse undersøkelsene begynte var områdets forhistorie nesten totalt ukjent og det er fremdeles det minst kjente området i Skandinavia. Den forhistoriske kulturutnyttelsen av vidda ble tolket på grunnlag av forhistoriske kulturmønstre i kystområdet sett i forhold til eksisterende kulturmønstre i det sirkumpolare området. Resultatet av dette er blitt en rekke hypoteser. På det nåværende tidspunkt er det imidlertid mulig å begynne å diskutere viddas forhistoriske kulturmønstre på grunnlag av data fra området selv. Materialet blir nå katalogisert på Tromsø Museum som ledd i et forskningsprosjekt vedrørende viddas forhistorie. Det vil ta flere år før resultater fra den analytiske bearbeidningen foreligger, og før dette er det vanskelig å trekke konklusjoner. Imidlertid gir materialet visse holdepunkter. De tidligste daterte funn finnes ved Jiesjav'ri og Kautokeino og Gainovuoppu ved Altaelva. Dette er leirplasser eller sesongboplasser fra tidsperioden 7000 - 5000 før nåtid. Dersom Jiesjav'ri reguleres, vil noen av disse gå tapt. Den neste gruppen med funn dateres mellom 5000 - 2000 før nåtid og er representert på mange funnsteder ved Stjorajav'ri, Lappojav'ri, Jotkajav'ri og i Altaelva mellom Masi og Kautokeino. Dersom Jiesjav'ri og Jotkajav'ri blir regulert, vil en del av disse funnplassene forsvinne og hølhetsbildet vil forringes. I tillegg til dette er det funn som ikke lar seg datere uten videre undersøkelser og analyse.»

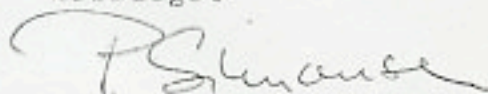
Fakta er at det er meget vanskelig å uttale seg om skadevirkninger og ulemper på et forhistorisk kulturmiljø før funnplassen er blitt undersøkt og funnene analysert etter forskjellige problemstillinger.»

Imidlertid er det meget klart at det vil bli store skadevirkninger på fredete kulturminner. Jmfør Lov om Fornminne av 29. juni 1951.

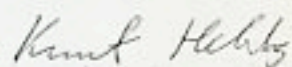
Vurdering av skadevirkninger og ulemper etter forskjellige reguleringsalternativ.

<u>Alternativ.</u>	<u>Grad av skadevirkninger og ulemper.</u>
Ingen regulering.	Ingen.
Regulering av Altaelva.	Ingen .
Regulering av Altaelva, samt Jotkajav'ri og overføring av Tverrelva.	Få. (2 forhistoriske kulturminner.)
Regulering av Altaelva, Jotkajav'ri, overføring av Tverrelva og Jiesjav'ri.	Størst. (9 forhistoriske kulturminner.)

Erbødigst

Povl Simonsen.

Knut Helskog